

УДК 378.147:355.237
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2021-95-16

ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ШКОЛИ

Сваричевська Анжела Петрівна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціально-гуманітарних
та фундаментальних дисциплін
*Інститут військово-морських сил
Національного університету «Одеська морська академія»*
rugena@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0954-101X

У статті розглянуто актуальні проблеми гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів під час навчання у військових закладах вищої освіти, проаналізовано залежність досліджуваного процесу від загального стану модернізації системи вищої професійної освіти та інших обставин соціальної та військової практики. Професійна діяльність сучасних офіцерів є багатофункціональною, полізмістовою за своєю сутністю, є ареною взаємодії безлічі чинників, взаємодії людей, утвердження всебічного співробітництва. Мета статті полягає у виявленні напрямів модернізаційних перетворень гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів у вищій військовій школі. Методологічний складник дослідження базується на комплексі теоретичних методів, які взаємозбагачують та взаємодоповнюють один одного, серед яких слід назвати історико-педагогічний, системно-структурний, термінологічний, факторний і порівняльно-теоретичний аналіз, метод систематизації отриманих результатів.

Гуманітарна підготовка, здійснювана в інтересах особистості, держави й суспільства, інтегрує завдання освіти, самоосвіти, виховання та самовиховання майбутніх офіцерів, а також механізми формування у них компетентностей і такого способу мислення, які забезпечують єдність гуманітарних знань і гуманістичної поведінки, прагнення та вміння співвідносити власні службові та особисті інтереси з гуманістичними нормами. Основи модернізації гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів розглянуто як упорядковану оптимальну сукупність гуманістичних стратегій, умов, суб'єктів, методів і засобів, що забезпечують збіг досягнутих результатів з поставленими цілями формування майбутніх офіцерів соціально-професійних компетентностей і гуманістичних якостей, які задають життєві сенси та державно-патріотичні підстави служіння Батьківщині. Встановлено, що модернізаційні перетворення гуманітарної складової частини освітнього процесу нерозривно пов'язані з творчою інноваційною діяльністю професорсько-викладацького складу військових закладів вищої освіти, їхнім умінням проектувати та створювати відповідне гуманітарне освітнє середовище, збагачувати зміст навчання й виховання майбутніх офіцерів новими ідеями, досвідом практичної діяльності військ.

Ключові слова: гуманітаризація, мовна особистість, військова освіта, гуманітарна освіченість, модернізація, гуманітарне освітнє середовище.

HUMANITARIAN TRAINING OF FUTURE OFFICERS IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION TRANSFORMATIONS OF THE HIGHER MILITARY SCHOOL

Svarychevska Anzhela Petrivna,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Social, Humanitarian
and Fundamental Disciplines
*Naval Institute
of the National University "Odesa Maritime Academy"*
rugena@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0954-101X

The article deals with the current problems of humanitarian training of future officers while studying in military institutions of higher education, analyzation of the dependence of the studied process on the general state of modernization of the system of higher vocational education and other circumstances of social and military practice. Professional activities of modern officers is multifunctional, poly-semantic in its nature, is an arena of interaction of many factors, interrelation of people, the establishment of comprehensive cooperation. The

purpose of article is to identify the directions of modernization transformations of humanitarian training of future officers in the higher military school. The methodological component of research is based on the complex of theoretical methods, which mutually enrich and complement each other, including historical-pedagogical, system-structural, terminological, factorial and comparative-theoretical analysis, the method of systematization of the obtained results.

Humanitarian training, carried out in the interests of the personality, the state and society, integrates the tasks of education, self-education, upbringing and self-upbringing of future officers, as well as mechanisms for the formation of their competencies and such way of thinking, which ensure the unity of humanitarian knowledge humanistic behavior, desire and ability to correlate their own official and personal interest with humanistic standards. The fundamentals of modernization of humanitarian training of future officers have been considered as an ordered optimal set of humanistic strategies, conditions, subjects, methods, and means, which provide coincidence of the achieved results with the set goals of formation of future officers' social and professional competencies and humanistic qualities that set vital meanings and state-patriotic bases of service to the Motherland. It has been found that modernization transformations of the humanitarian component of educational process are inextricably related to the creative innovative activity of teaching staff of the military institutions of higher education, their abilities to design and create appropriate humanitarian educational environment, to enrich the content of training and upbringing of future officers with new ideas, experience in practical activities of troops.

Key words: *humanitarization, linguisticpersonality, militaryeducation, humanitarian erudition, modernization, humanitarian educational environment.*

Вступ

Офіцерський корпус був і залишається системотвірним стрижнем військової організації країни, а в умовах формування нового вигляду Збройних сил роль і значення сучасних офіцерів, рівень їхніх професійних знань, умінь, навичок і компетентностей, морально-психологічних якостей набувають ще більшого значення. Згідно із соціальним замовленням, Збройним силам України потрібні такі офіцери-професіонали:

- мотивовані на тривалу військову службу, які свідомо вибрали професію захисника Батьківщини, володіють системним мисленням, інтелектуально-моральним потенціалом, емоційною стабільністю, реалістичною налаштованістю, ініціативою і соціально-відповідальною самосвідомістю;

- гуманітарно освічені та гуманно виховані, що мають широкий погляд на всі сторони життя армії та суспільства,

- ті, що вільно орієнтуються в складній системі цінностей, змістотвірних мотивів і вміють приймати самостійні обґрунтовані рішення, які стосуються долі та життя інших людей;

- здатні бачити самоцінність особистості підлеглого, її гідності та право на повне розкриття сутнісних сил і здібностей.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Отже, місія гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів полягає в тому, щоби бути невід'ємною складовою частиною їхньої багатогранної комплексної підготовки, найважливішою умовою для вияву творчого гуманістичного потенціалу на основі традиційних духовних і культурних цінностей,

що характеризують офіцера-професіонала й громадянина своєї Батьківщини.

В сучасних умовах гуманітарний розвиток, духовно-моральне виховання нового покоління українських офіцерів постає як найважливіший імператив модернізації вищої військової школи. Водночас аналіз наукової літератури (Лесик, 2016; Owens, 2015) свідчить про те, що особливості модернізаційних перетворень у системі гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів визначаються загальними проблемами модернізації сучасної України (коли середня школа не справляється з якісною масовою освітою і вихованням, вища школа – з підготовкою затребуваних суспільством категорій професіоналів, армія – з відтворенням офіцерського корпусу належного професійного та етичного рівня). Гуманітарна підготовка фахівців у вищій школі перебуває на недостатньо високому рівні з огляду на низку об'єктивних і суб'єктивних причин, серед яких слід назвати такі:

- роздробленість і низький рівень наукового осмислення соціального досвіду людства, країни, суспільства, особистості;

- відсутність належного зв'язку з власне людськими проблемами, пошуком особистісних сенсів і розвитком внутрішньої духовної культури;

- реалізація циклу гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти (ЗВО) поза єдиного культурного поля, традицій світової та вітчизняної культури;

- спотворення сенсу поняття «освічена людина» (підміна поняття «культурний» поняттям «інформований»);

- втрата критеріїв моральності, духовності та зниження етичних уявлень у свідомості та поведінці людей;

- розвиток псевдокультурних та антикультурних тенденцій;
- недостатність відомостей гуманітаризації щодо доповнення навчальних планів новими дисциплінами (небезпеки обмеження одних дисциплін на користь інших) (Янковець, 2019).

2. Методологія та методи

Сучасна ситуація з реалізацією гуманітарної складової частини військової освіти йде в розріз із досвідом військових ЗВО розвинених закордонних країн, де на гуманітарну підготовку відводиться до 60% бюджету навчального часу (Нао, Liu, 2015). Актуальність теми дослідження також підтверджується її недостатньою науковою розробленістю. Окремі питання гуманітарної підготовки майбутніх фахівців розглянуто в низці досліджень, зокрема вивчено основи теорії гуманітарної підготовки студентів на базі педагогічної технології (Лесик, 2016); відбір змісту гуманітарних дисциплін з орієнтацією на його розвивальний потенціал (Бойко, 2017); гуманітарну підготовку студентів, а саме історико-педагогічний та організаційно-управлінський аспекти (Ортинський, Ряшко, 2016); теоретичні основи розвитку гуманітарного освітнього середовища військових ЗВО (Бабіч, 2018); розвиток пізнавальної активності курсантів у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу (Ковальчук, 2018). Аналіз розглянутих досліджень свідчить про те, що, попри наявність наукового інтересу до проблем гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, зокрема військовослужбовців, у наукових пошуках не розглянуто модернізаційні перетворення гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів у межах військової освіти.

Отже, гуманітарна підготовка майбутніх офіцерів повинна модернізуватися, саморозвиватися і видозмінюватися залежно від умов розвитку системи державно-патріотичних і духовних цінностей у суспільстві та Збройних силах, а також умов формування гуманістичних сенсів предметної та розумової діяльності курсантів (відрефлексованих ними «ідеальних» норм підготовки себе до майбутньої професії).

З огляду на це необхідно на основі теоретичного аналізу розкрити сутність гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів як результат гуманізації та гуманітаризації військової освіти в контексті модернізаційних перетворень вищої військової школи.

Основними методами дослідження є методи теоретичного пізнання, такі як аналіз, синтез, систематизація, класифікація, узагальнення, для з'ясування змісту базових понять наукового пошуку, обґрун-

тування сутності гуманітарної підготовки як складника системи вищої військової освіти. Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні та сучасні положення педагогічної теорії, напрацювання закордонних і вітчизняних науковців-педагогів та фахівців у галузі вищої військової освіти.

3. Результати та дискусії

Для формування у військового фахівця сучасного підходу до професійної діяльності система військової освіти особливо потребує гуманітаризації. Нині потрібні гуманітарно-освічені та виховані офіцери, які володіють високим рівнем соціальної відповідальності, здатні бачити в підлеглому передусім людину, визнавати цінність особистості, її гідність, володіти культурою спілкування, мати високий рівень психолого-педагогічної підготовки. Так, у структурі гуманітаризації військової освіти С. Бойко виокремлює такі напрями, як підвищення ролі та ефективності викладання соціально-гуманітарних дисциплін; посилення гуманітарної спрямованості всіх інших дисциплін, що вивчаються в закладах вищої освіти (ЗВО); створення у військовому ЗВО комфортного гуманітарного середовища (Бойко, 2017). У дослідженні Л. Маслак також підкреслюється, що гуманітаризація військової освіти досягається і забезпечується особливою системою взаємовідносин учасників освітнього процесу. Завдання полягає передусім у тому, щоби перейти до якісно нового стилю спілкування між викладачем та курсантом. Ключовий вектор змін – це відмова від елементів адміністрування, повчальності та декларування, ставлення до курсантів як до пасивних об'єктів впливу (Маслак, 2008). Отже, у цивільних та військових ЗВО важливим завданням залишається реалізація ідей педагогіки співробітництва, суб'єкт-суб'єктного підходу в поєднанні з підвищенням вимог до підготовленості, вихованості курсантів.

Гуманітарна підготовка, на думку В. Ортинського та В. Ряшко, призначена для того, щоби допомогти людині (майбутньому офіцеру), цілісному суб'єкту культури та діяльності (в його екзистенціальній та онтологічній повноті) побудувати образи світу, сформувати ціннісне ставлення до нього. Науковці зазначають, що гуманітарна підготовка у військових ЗВО не існує у вигляді підручників і навчальних посібників, адже настільки складним є її предмет – людина. Будучи частиною знанневої парадигми різних наук, вона відрізняється за функціональною спрямованістю, яка має на меті розкриття гуманних, сві-

тоглядних основ сучасної військово-професійної діяльності (Ортинський, Ряшко, 2016). Гуманітарна підготовка майбутніх офіцерів також детермінована специфікою національно-культурного світу (Нао, Yin-shan, 2015), зумовленого історією, мовою, філософією, літературою, традиціями та психологією; представляє ідеали, сформовані в надрах культури і передусім у релігійно-філософських, етичних і педагогічних системах та концепціях. Саме тому вона виконує найважливіші функції трансляції та відтворення культурних цінностей і смислів життя.

Основна (генеральна) мета гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів визначається як гармонійний розвиток професійних і моральних якостей, що ґрунтується на засвоєнні соціокультурних цінностей, сформованих умінь курсантів самостійно виробляти керівні принципи власної професійної діяльності та соціальної поведінки з позицій гуманізму, а також вихованих прагнень до вияву соціально значущої, творчої активності.

Натомість І. Ковальчук ототожнює гуманітарну підготовку з психолого-педагогічною підготовкою майбутніх офіцерів військових ЗВО та трактує її як процес формування професійно компетентної особистості офіцера, що володіє гуманітарною, педагогічною культурою, соціальною компетентністю, знаннями, навичками та вміннями педагогічної взаємодії, організації, управління та здійснення процесів навчання, виховання, розвитку і психологічної підготовки військовослужбовців (Ковальчук, 2018).

У вузькому психолого-педагогічному, суб'єктивному сенсі гуманітарна підготовка майбутніх офіцерів полягає в тісній єдності гуманітарних знань і гуманістичної поведінки, прагненні та вмінні співвідносити власні службові та особисті інтереси з гуманістичними нормами. У широкому сенсі в гуманітарній підготовці «зливаються» завдання освіти, самоосвіти, виховання і самовиховання майбутніх офіцерів. Отже, модернізацію гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів розглядаємо як цілеспрямовану спільну діяльність її суб'єктів щодо внесення інноваційних змін у зміст гуманітарної складової частини вищої військової освіти та створення організаційно-педагогічних умов особистісного розвитку випускників військових ЗВО як патріотів своєї Вітчизни та носіїв сучасної гуманітарної культури.

Отже, в меті модернізації вищої військової школи має бути закладена динаміка розвитку особистості, індивідуальності,

міжособистісних відносин, піднесення соціального інтелекту тощо. Шляхи розв'язання цих питань визначені в Наказі Міністерства оборони України «Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти» (Про затвердження..., 2020), у якому на перший план висунуто такі завдання модернізації військової освіти, як забезпечення її на якісно іншому рівні (відповідність актуальним і перспективним потребам особистості) за умови збереження фундаментальності; підготовка офіцерів (з урахуванням сучасних вимог до освіти), які повинні володіти підвищеним почуттям відповідальності за ввірені підлеглих і долю Вітчизни; самостійно приймати відповідальні рішення (в ситуації вибору, прогножуючи можливі наслідки); відрізнятися мобільністю, динамізмом, конструктивністю; бути готовими й здатними успішно вирішувати гуманітарно-професійні завдання під час військової служби.

По-перше, модернізація гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів уможливорюється шляхом підвищення рівня її адекватності вимогам педагогічної та психологічної наук, створення організаційно-педагогічних та державно-громадських механізмів стимулювання педагогічних інновацій, спрямованих на досягнення нової якості військово-освітнього процесу. По-друге, інваріантом відповідних модернізаційних перетворень постає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, активних методів і форм навчання; введення в навчальні плани дисциплін за вибором майбутніх офіцерів; збагачення гуманітарного освітнього середовища військових ЗВО; здійснення зовнішньої експертизи процесу й результатів гуманітарної підготовки у військових ЗВО. По-третє, відбувається інтеграція з військовою наукою в результаті розвитку інституційної діяльності нової науково-педагогічної спільноти. По-четверте, вдосконалення гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів відбувається внаслідок виявлення та цілеспрямованого створення певних організаційно-педагогічних умов, а саме обставин діяльності суб'єктів вищої військової школи, покликаних надати їй розвитку соціально-гуманітарний формат її розвитку позитивно-перетворювальний сенс, що дає змогу забезпечити інтеріоризацію курсантами гуманістичних цінностей та освоєння ними основ гуманітарно-професійної діяльності в держав-

но-патріотичних і культурно-розвиваючих формах.

Таким чином, якість гуманітарної освіченості майбутніх офіцерів постає як синтез ефективного навчання, виховання, розвитку та психологічної підготовки; виявляється в діяльності, спрямованій на формування стійкого зв'язку з об'єктами навколишнього світу, коли ці об'єкти набувають особистісного сенсу та розцінюються як щось значуще для життя держави, суспільства і його самого; залежить від позитивного впливу на розвиток мотиваційної сфери майбутніх офіцерів.

Орієнтація освітнього процесу на особистість майбутніх офіцерів є ключовою складовою частиною організації їхнього навчання у військових ЗВО. Окрім того, майбутні офіцери є носіями певних соціальних цінностей і норм, досвіду, установок та поглядів. Внаслідок цього ми розглядаємо майбутніх офіцерів як цілісний суб'єкт певної (української) культури, невід'ємним компонентом якої є мова (Селіванова, 2011). Отже, можемо стверджувати, що факти мови є фактами культури, які для майбутніх офіцерів ціннісно пов'язані з його мотиваційною та пізнавальною складовими частинами. У 80-х роках ХХ століття стало активно використовуватися поняття «мовна особистість» (Соколовська, 2005). Мовна особистість повинна володіти всіма видами мовленнєвої діяльності, а саме говорінням, письмом, читанням, аудіюванням. Майбутній офіцер як мовна особистість повинен уміти вступати в мовну комунікацію, користуватися різними мовними засобами, володіти мовними вміннями, здібностями згідно з рівнями мови, лексикою, граматиною, фонетикою.

Спрямування гуманітарної підготовки на формування мовної особистості майбутніх офіцерів є надзвичайно важливим, оскільки в професійній діяльності для них актуальними є майстерне володіння лексико-фразеологічним складом мови; наявність розвинутої професійної мови; вміння контролювати власний ситуативний образ в очах підлеглих та підтримувати спілкування як чинник мобілізації волі, активізації інтелекту, бажання спілкуватися (Ягупов, 2004).

Підтвердження цьому знаходимо у дослідженні О. Бабіч, яка зазначає, що в сучасних умовах військового конфлікту на Сході держави зростає авторитет офіцера української армії та Збройних сил, зумовлений підвищеною увагою до їхнього професіоналізму, забезпечення обороноздатності країни, тому особливої актуальності набувають проблеми вдосконалення культури мови офіцерів, роз-

витку та корегування їхніх комунікативних умінь (Бабіч, 2018). Одним із пріоритетних завдань є підготовка офіцера не лише технічно, але й психологічно та лінгвістично. Л. Пелепейченко справедливо стверджує, що сьогодні потрібні освічені та виховані офіцери, здатні бачити в підлеглому насамперед особистість зі своїми цінностями та гідністю, що володіють культурою спілкування (Пелепейченко, 2009).

Отже, перед сучасним офіцером стоять завдання не лише оволодіння технікою та отримання тактичних навичок ведення бойових дій, але й адекватної комунікативної взаємодії зі своїми командирами та підлеглими. Статут вимагає дотримання певних норм спілкування, поваги честі та гідності військовослужбовців, дотримання статутних взаємовідносин (Rongzheng, 2014). Підсилюється це тим, що комунікація в армії має суттєві особливості, серед яких слід назвати жорстку регламентованість відносин між військовослужбовцями, сувору дисципліну, єдиноначальність, використання засобів військової субмови, абревіатур. Високий рівень культури мови є обов'язковим складником гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів, що забезпечує таке:

- коректність мови, що забезпечує точність команд, несуперечливість розпоряджень, однозначність суджень, адекватність висловлювання ситуації спілкування, правильний відбір мовних засобів для точних висловлювань;

- чіткість і зрозумілість мови, які досягаються дотриманням просодичних норм проголошення, забезпечують її доступність для тих, кому вона адресована;

- чистота мови, яка забезпечується вживанням літературних виразів, відсутністю в мові вульгаризмів, жаргонізмів, ненормативної лексики та слів-паразитів (Kuzmenko, Pakulova, Nagorna, 2018).

Отже, модернізацію гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів з орієнтацією на формування мовної особистості розглядаємо як освітній процес, який створює необхідні елементи для всебічного розвитку особистості військовослужбовця в природному мовному середовищі. Такий підхід до вивчення української мови передбачає зміну лінгвістичної доміанти навчання майбутніх офіцерів, де процес комунікації є засобом індивідуального використання мови. Гуманітарну підготовку майбутніх офіцерів необхідно будувати як елемент формування комунікативної ситуації. Будь-яка комунікативна ситуація може стати об'єктом вивчення в межах гуманітарної підготовки у військових ЗВО.

Висновки

Таким чином, модернізаційні перетворення в підготовці майбутніх офіцерів на основі гуманізму, духовності, культуровідповідності, діалогічності в сучасних умовах є нагальною потребою держави, суспільства і Збройних сил України. Цінності та норми культури, моральність, всі досягнення духовної сфери життя повинні бути звернені до людської особистості, проникати в усі структури цілісного освітнього процесу, забезпечувати його орієнтацію на гуманітарно-особистісний розвиток майбутніх офіцерів. З огляду на це модернізація гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів постає як сукупність концептуально виражених гуманістичних цілей і завдань розвитку гуманітарного освітнього середовища, наукових гуманітарних знань, ціннісних орієнтирів, змісту та способів спільної діяльності суб'єктів вищої військової школи, що забезпечують гуманітарно-професійну підготовленість, розвиток творчих сил і здібностей випускників військових ЗВО.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в модернізації гуманітарної складової частини військової освіти як основи аксіологізації вищої військової школи та організаційно-педагогічних основ використання інноваційних педагогічних технологій під час викладання гуманітарних дисциплін; координації організаційно-педагогічних заходів суб'єктів вищої військової школи з управління якістю гуманітарної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабіч О. Формування комунікативно-дискурсивної культури майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 ; Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2018. 269 с.
2. Бойко С. Досвід і проблеми гуманітарної освіти офіцерських кадрів. *Сучасна війна: гуманітарний аспект* : матеріали науково-практичної конференції, 30 червня 2017 року. Харків : ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2017. С. 203–206.
3. Ковальчук І. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 ; Житомирський державний університет ім. І. Франка. Житомир, 2018. 142 с.
4. Лесик Г. Методологічні особливості соціально-гуманітарної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України. *Молодий вчений*. 2016. Вип. 12.1. С. 453–458.
5. Маслак Л. Основні етапи та принципи формування професійної іншомовної компетентності майбутнього офіцера. *Наукові записки кафедри педаго-*

гіки Харківського національного університету імені В. Каразіна. 2008. Вип. 3. С. 143–149.

6. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку: теоретичні засади галузевої комунікації : монографія / ред. Л. Пелепейченко. Харків : АВВ МВС України, 2009. 272 с.

7. Оргинський В., Ряшко В. Актуальні проблеми виховання курсантів у вищих навчальних закладах системи МВС України : навчально-методичний посібник. Львів, 2016. 272 с.

8. Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти : Наказ Міністерства оборони України від 5 березня 2020 року № 250/34533. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34533.html (дата звернення: 03.04.2021).

9. Селіванова О. Мовна професійна компетентність майбутнього військового керівника як історична необхідність сучасного навчального процесу. *Studia Methodologica*. 2011. Вип. 33. С. 59–64.

10. Соколовська К. Українська мова та її втілення у військовому середовищі. *Народна армія*. 2005. 17 листопада.

11. Ягупов В. Військова психологія : підручник. Київ : Тандем, 2004. 656 с.

12. Янковець А. Використання аудіо- і відеоматеріалів з інтернет-ресурсів для навчання професійно-орієнтованого аудіювання у військових навчальних закладах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*. 2019. Вип. 1. С. 215–222.

13. Kuzmenko V., Pakulova T., Nagorna Yu. Teaching the humanities to future law enforcement officers. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 214–218.

14. Rong-zheng L. On Ideological Education of Border-control Forces of Public Security Guided by Service Function. *Journal of Chinese People's Armed Police Force Academy*. 2014. Vol. 11. P. 53–56.

15. Owens G. The Model in "Universities Quarterly". *Universities Quarterly, Higher education and society*. 2015. Vol. 25 (1). P. 117–129.

16. Hao X., Yin-shan L. On Optimizing the Identity Education Environment of the Chinese Dream for the Young Officers and Soldiers of Border-control Forces of the Public Security. *Journal of Chinese People's Armed Police Force Academy*. 2015. Vol. 3. P. 30–34.

REFERENCES

1. Babich O. (2018). Formuvannia komunikativno-dyskursyvnoi kultury maibutnix ofitseriv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Formation of communicative-discursive culture of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Nats. akad. Derzh. prykord. sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho, Khmelnytskyi. 269 s. [in Ukrainian].
2. Boiko S. (2017). Dosvid i problemy humanitarnoi osvity ofitseriv kadriv [Experience and problems of humanitarian education of officers]. "Suchasna viina: humanitarnyi aspekt" – "Modern war: the humanitarian aspect": materialy nauk.-prakt. konf. Kharkivskoho nats. un-tetu Povitrianykh Syl im. I. Kocheduba (30 chervnia

2017 r.). Kh.: KhNUPS im. I. Kozheduba, S. 203–206 [in Ukrainian].

3. Kovalchuk I. (2018). Formuvannia profesiino-komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh [Formation of professional and communicative competence of future officers in the process of studying humanities in higher military educational institutions]: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Zhytomirskiy derzh. un-tet im. I. Franka, Zhytomir. 142 s. [in Ukrainian].

4. Lesyk H. (2016). Metodolohichni osoblyvosti sotsialno-humanitarnoi pidhotovky fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Methodological features of social and humanitarian training of specialists in higher educational institutions of Ukraine]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*. Vyp. 12.1. S. 453–458 [in Ukrainian].

5. Maslak L. (2008). Osnovni etapy ta pryntsypy formuvannia profesiinoi inshomovnoi kompetentnosti maibutnoho ofitsera [The main stages and principles of formation of professional foreign language competence of the future officer.]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. Karazina – Scientific notes of the Department of Pedagogy of Karazin Kharkiv National University*. Vyp. 3. S. 143–149 [in Ukrainian].

6. Movna komunikatsiia v diialnosti syl okhorony pravoporiadku (2009): Teoretychni zasady haluzevoi komunikatsii [Linguistic communication in the activities of law enforcement: Theoretical principles of sectoral communication]: monohrafiia / red. L. Pelepeichenko. Kharkiv: AVV MVS Ukrainy. 272 s. [in Ukrainian].

7. Ortynskyi V., Riashko V. (2016). Aktualni problemy vykhovannia kursantiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh systemy MVS Ukrainy [Actual problems of education of cadets in higher educational institutions of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]: navch.-metod. posibnyk. Lviv. 272 s. [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro osoblyvosti orhanizatsii osvithoi diialnosti u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh Ministerstva oborony Ukrainy ta viiskovykh navchalnykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoi osvity [About the statement of the Situation on features of the organization of educational activity in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine and military educational divisions of higher education institutions: the Order of the Ministry of

Defense of Ukraine]: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 250/34533 vid 05.03.2020 r. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34533.html [in Ukrainian].

9. Selivanova O. (2011). Movna profesiina kompetentnist maibutnoho viiskovoho kerivnyka yak istorychna neobkhdnist suchasnoho navchalnoho protsesu [Linguistic professional competence of the future military leader as a historical necessity of the modern educational process.]. *Studia Methodologica*. Vyp. 33. S. 59–64 [in Ukrainian].

10. Sokolovska K. (2005). Ukrainska mova ta yii vtilennia u viiskovomu seredovyshchi [Ukrainian language and its embodiment in the military environment]. *Narodna armii – People's Army*. 17 lystopada [in Ukrainian].

11. Yahupov V. (2004). Viiskova psykholohiia [Military psychology]: pidruchnyk. Kyiv: Tandem. 656 s. [in Ukrainian].

12. Yankovets A. (2019). Vykorystannia audio i video materialiv z Internet-resursiv dlia navchannia profesiino-oriantovanoho audiiuvannia u viiskovykh navchalnykh zakladakh [Use of audio and video materials from Internet resources for training of professionally-oriented listening in military educational institutions]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Pedahohika – Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Ser.: Pedagogy*. Vyp. 1. S. 215–222 [in Ukrainian].

13. Kuzmenko V., Pakulova T., Nagorna Yu. (2018). Teaching the humanities to future law enforcement officers. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2. C. 214–218 [in English].

14. Liu Rong-zheng (2014). On Ideological Education of Border-control Forces of Public Security Guided by Service Function. *Journal of Chinese People's Armed Police Force Academy*. Vol. (11). P. 53–56 [in English].

15. Owens G. (2015). The Model in “Universities Quarterly”. *Universities Quarterly, Higher education and society*. 2015. Vol. 25 (1). P. 117–129 [in English].

16. Xiao Hao, Liu Yin-shan (2015). On Optimizing the Identity Education Environment of the Chinese Dream for the Young Officers and Soldiers of Border-control Forces of the Public Security. *Journal of Chinese People's Armed Police Force Academy*. 2015. Vol. (03). P. 30–34 [in English].

Стаття надійшла до редакції 27.04.2021.
The article was received 27 April 2021.